

علم أصول الفقه

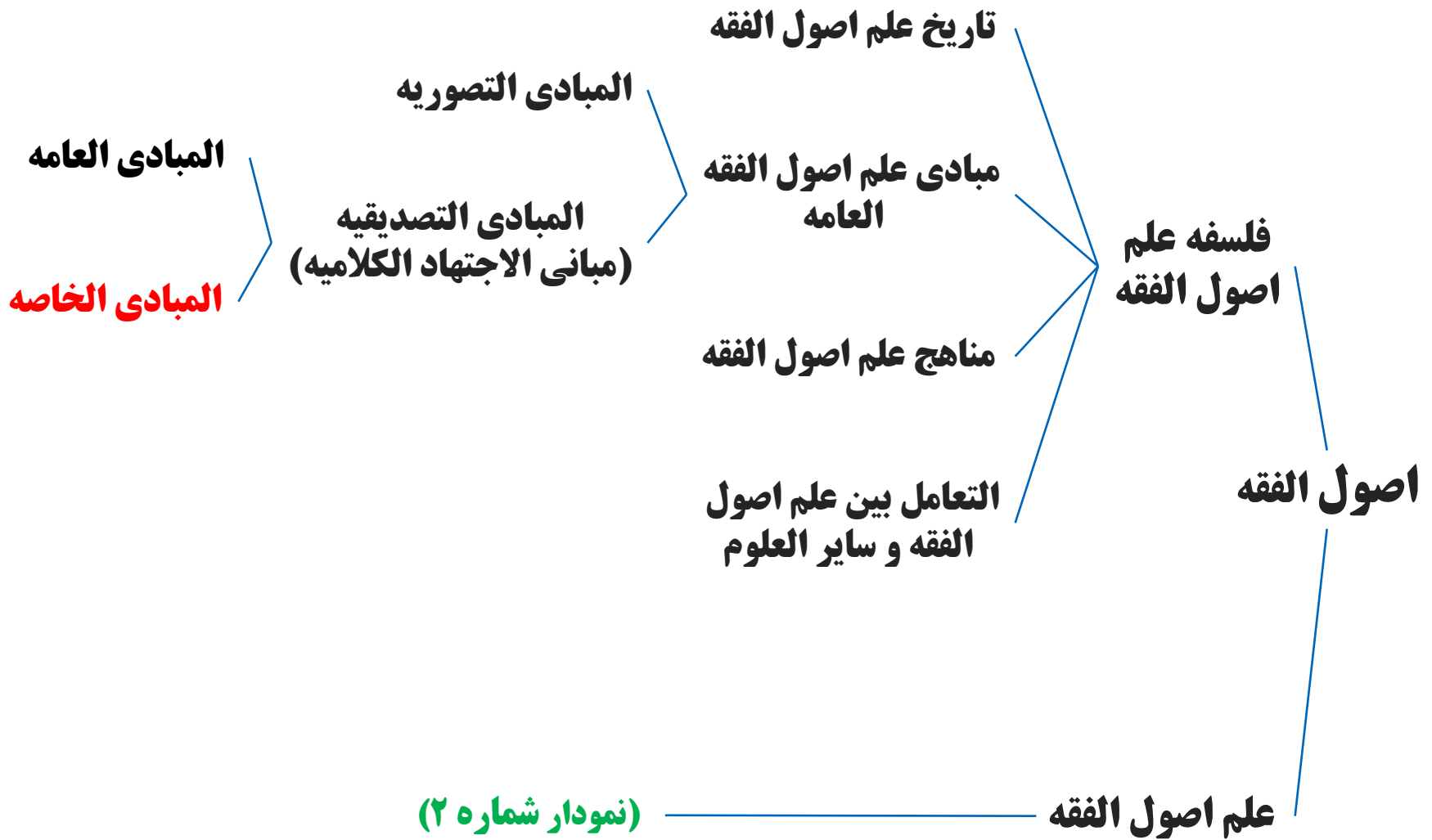
٢٥-١١-٩٠ مبادئ مختص تصديقي ٤٩

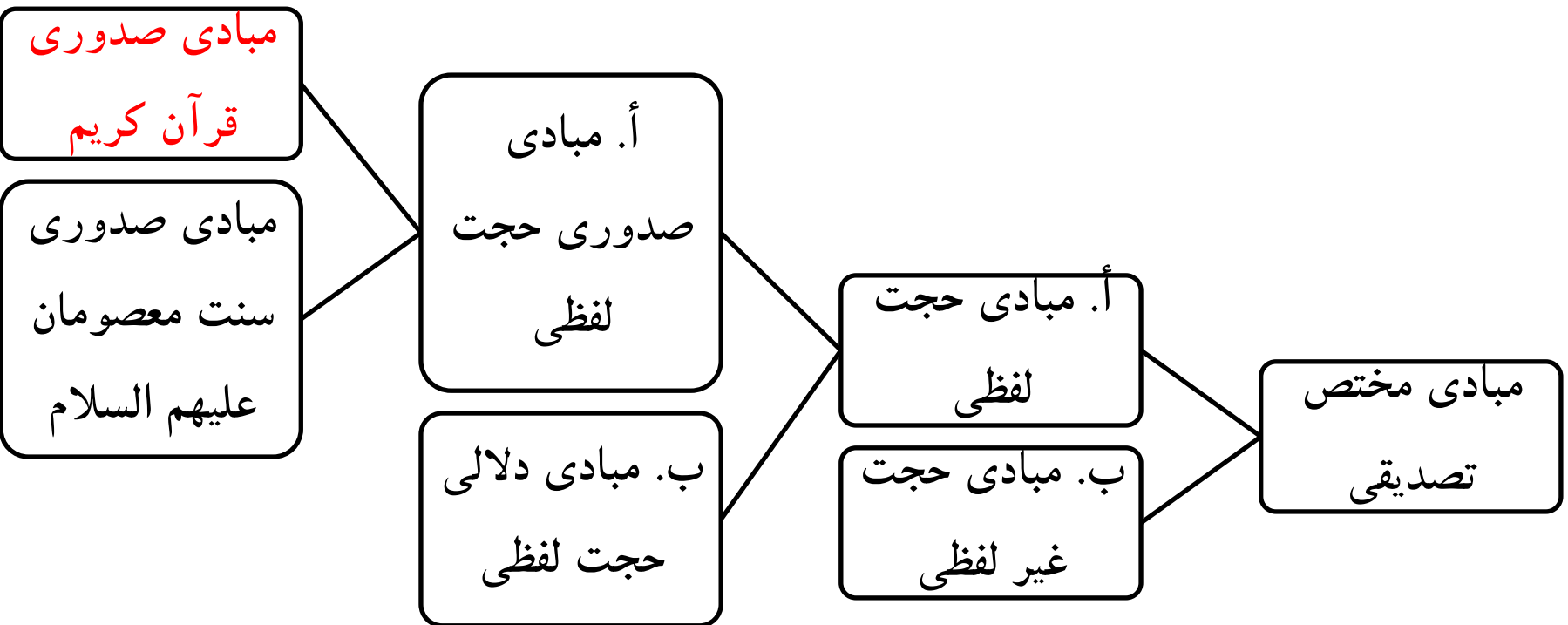
دراسات الأستاذ:
مهدي الهادي الطهراني

مَا الدُّنْيَا؟

- يَا جَابِرُ، مَا الدُّنْيَا؟ وَمَا عَسَى أَنْ تَكُونَ الدُّنْيَا؟ هَلْ هِيَ إِلَّا طَعَامٌ أَكَلْتَهُ «٦»، أَوْ ثَوْبٌ لَبَسْتَهُ، أَوْ امْرَأَةٌ أَصَبْتَهَا؟
- يَا جَابِرُ «٧»، إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ لَمْ يَطْمَئِنُّوا إِلَى الدُّنْيَا بِبَقَائِهِمْ فِيهَا، وَلَمْ يَأْمَنُوا قُدُومَهُمُ الْآخِرَةَ.
- يَا جَابِرُ، الْآخِرَةُ دَارُ قَرَارٍ «٨»، وَالدُّنْيَا دَارُ فَنَاءٍ وَزَوَالٍ، وَلَكِنَّ أَهْلَ الدُّنْيَا أَهْلُ غَفْلَةٍ، وَكَأَنَّ الْمُؤْمِنِينَ «٩» هُمُ الْفُقَهَاءُ، أَهْلُ فِكْرَةٍ وَعِبْرَةٍ، لَمْ يُصِمِّهِمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ - جَلَّ اسْمُهُ - مَا سَمِعُوا بِآذَانِهِمْ، وَلَمْ يُعْمِهِمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ مَا رَأَوْا مِنْ الزَّيْنَةِ بِأَعْيُنِهِمْ «١٠»، فَفَازُوا بِثَوَابِ الْآخِرَةِ كَمَا فَازُوا بِذَلِكَ الْعِلْمِ.

(نمودار شماره ۱)

مبای صدوری قرآن کریم

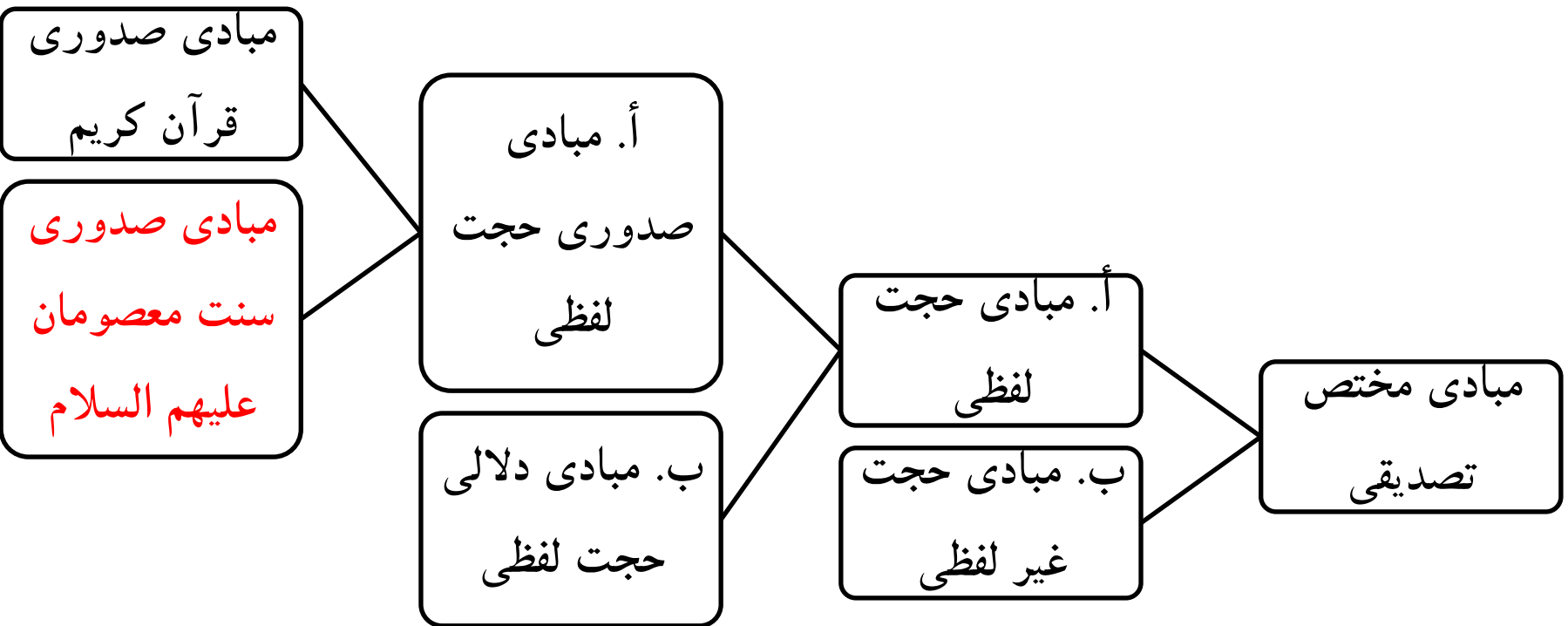
۱. خدایی بودن قرآن

۲. مصونیت قرآن از تحریف

۳. عصمت وحی

۴. عصمت دریافت کننده‌ی وحی در تلقی و ابلاغ

مبای
صدوری قرآن
کریم

مبادی صدور سنت

- در مبانی صدور قرآن کریم بر اساس دلیل حکمت ثابت کردیم که خداوند تبارک و تعالی برای ابلاغ پیام خود به بشر از طریقی استفاده می‌نماید که مصون از خطا است و شخصی را به عنوان مأمور ابلاغ پیام بر می‌گزیند که در دریافت پیام (وحی) و در رساندن آن مصون از خطا باشد. البته همان گونه که در آنجا معلوم گشت، این دلیل فقط امکان وقوعی خطا را نفی می‌نمود و نفی امکان ذاتی خطا با دلیل دیگری ثابت شد که توضیح آن نیز گذشت.

مبادی صدورى سنت

- بنابراین هم خود وحی، به عنوان یک راه معرفت بین خدا و پیامبر، و هم شخص پیامبر، به عنوان دریافت کننده و رساننده‌ی وحی، مصون از خطا هستند و عصمت پیامبر اقتضا می‌کند که در شناخت وحی الهی دچار خطا نشود و آن را از القاءات شیطانی تمییز دهد. پس او با عصمتی که دارد، می‌داند آنچه به او القا شده است، وحی الهی است نه یک القای شیطانی و سپس بدون این که دچار خطا یا نسیانی شود، پیام را به مردم ابلاغ می‌کند.

مبادی صدور سنت

- این مقدار مصونیت از خطا و عصیان و نسیان، مصحح استناد ما به قرآن - به عنوان منبع دین - خواهد بود. در بحث سنت نمی توانیم به این مقدار اکتفا نماییم و احتیاج به توسعه‌ی بیشتری داریم.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

سنت عبارت است از قول، فعل و تقریر معصوم علیه السلام. مطلق اقوال، مطلق افعال و مطلق تقریرات (امضاهاى) معصوم علیه السلام در حوزه‌ی بحث سنت قرار می‌گیرد.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- به بیان دیگر بخشی از سنت، لفظی است و بخشی غیر لفظی. آنجا که معصوم علیه السلام سخنی را بیان می نماید یا مطلبی را مورد تأیید قرار می دهد، سنت، لفظی است و آنجا که رفتاری را انجام می دهد یا رفتاری را مورد تأیید قرار می دهد، سنت غیر لفظی می باشد.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- معصوم علیه السلام ممکن است رفتار یا گفتار شخص خاصی را مورد تأیید قرار دهد و ممکن است رفتار یا گفتاری را تأیید نماید که در بین عقلا یا در بین مسلمانان و متشرعه وجود دارد. همچنین ممکن است اندیشه‌ای را امضا نماید که در ذهن عقلا، یا مسلمانان و متشرعه مخزون است.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- بنابراین آنچه در حوزه‌ی بحث سیره‌ی عقلا، سیره‌ی متشرعه، ارتکاز عقلا و ارتکاز متشرعه به عنوان طریقی برای اثبات یک حکم شرعی به نحو کلی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به سنت بازگشت می‌نماید و مشروعیت دارد.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- یعنی وقتی به سیره و ارتکاز عقل تمسک می‌نماییم، به روش عملی عقلا و اندیشه‌ی آنها که مورد امضا و تقریر معصوم علیه السلام قرار گرفته، استدلال می‌کنیم و وقتی به رفتار یا گفتار متشرعه تمسک می‌کنیم یا به ارتکاز آنها استناد می‌نماییم، به رفتار و دیدگاهی استدلال می‌کنیم که از مسلمان بودن آنها نشأت گرفته و قهراً منشأ این رفتار و گفتار و دیدگاه، معصوم علیه السلام بوده است.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- غیر از اینها، از دیدگاه شیعه، اجماع، یعنی اتفاق نظر علما، کاشف از رأی معصوم علیه السلام است و اجماع در همین فرض حجت می باشد.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- با این وصف در کنار نقل سنت (اخبار آحاد و متواتر) که طریقی برای کشف سنت معصومان علیهم السلام است، ارتکاز و سیره‌ی عقلا و متشرعه و اجماع، طرق دیگری برای کشف سنت معصومان علیهم السلام به شمار می‌آیند.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- با توجه به این نکته که کاشف سنت گاهی از سنخ لفظ است، مثل اخبار، و گاهی فاقد لفظ است - مثل ارتکاز، سیره یا اجماع - مبادی سنت در دو حوزه مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- آن بخش از سنت که کاشفش ارتکازات و سیره‌ها و اجماع است، جزو مبادی تصدیقی حجت غیر لفظی خواهد بود و آن بخش که کاشفش از سنخ لفظ است، در زمره‌ی مبادی تصدیقی حجت لفظی قرار خواهد گرفت.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- نکته‌ای که باید مدّ نظر داشت این است که آنچه در بحث‌های اصول در زمینه‌ی سنت مورد بحث قرار می‌گیرد، حجت بر سنت است نه ذات سنت. اصول از حجیت طرقی سخن می‌گویند که از آنها می‌توان سنت را کشف نمود.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- بنابراین حجیت خبر واحد، حجیت سیره ی عقلا، حجیت ارتکاز عقلا، حجیت سیره و ارتکاز متشرعه و حجیت اجماع، بحث های اصولی خواهند بود.
- اما حجیت ذات سنت (اقوال و افعال و تقریرات معصوم علیه السلام) جزو بحث های کلامی است که ما به عنوان مبادی تصدیقی یعنی خارج از بحث های اصولی به آن می پردازیم.

مفهوم سنت و طرق کشف آن

- شرایط کشف سنت از طرق سیره یا ارتکاز و یا اجماع مطالبی است که در مباحث اصول به آن خواهیم پرداخت. همچنان که شرایط حجیت خبری که می‌تواند مستند کشف سنت قرار گیرد، نیز از جمله مباحث اصولی است.
- لازم است در اینجا بر این نکته تأکید ورزیم که ذات سنت (خود سنت) هم اقوال را شامل می‌شود که از سنخ لفظ است و هم افعال را که از سنخ گفتار و لفظ نیست.

سنت در نگاه شیعه

- در نگاه شیعه سنت منحصر در قول و فعل و تقریر نبی اکرم صلی الله علیه و آله نیست و شامل قول و فعل و تقریر اهل بیت علیهم السلام نیز می شود. در مقابل اهل سنت، سنت را به گفتار و رفتار پیامبر صلی الله علیه و آله محدود می کنند و این یکی از نقاط افتراق دیدگاه شیعه با دیدگاه اهل سنت است.

سنت در نگاه شیعه

- نکته‌ای که باعث توسعه‌ی سنت در دیدگاه شیعه می‌شود، عصمت معصومان علیهم السلام است. همان عصمتی که باعث می‌شود ما از سنت نبی اکرم صلی الله علیه و آله به عنوان منبع دین بهره بگیریم، موجب تمسک ما به اهل بیت علیهم السلام نیز می‌گردد. به عبارت دیگر محور بحث ما در حوزه‌ی سنت، سنت معصومان علیهم السلام است. هر کس مصداق این مفهوم (معصوم) باشد، سنتش (قول، فعل و تقریرش) به عنوان یک منبع برای ما پذیرفته می‌شود.